

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN BİLGİSAYAR KULLANIMLARININ İNCELENMESİ

A Study on Pre-School Teachers' Computer Use

Yrd. Doç. Dr. Semra ERKAN

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi

ÖZET

Bu araştırma Okul Öncesi öğretmenlerinin bilgisayar kullanmayı bilme durumlarını tespit etmek ve bilgisayar kullanmayı bilme ile yaş, eğitim düzeyi ve mesleki deneyime arasında bir farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla planlanmıştır. Araştırma verileri İstanbul il merkezindeki resmi anaokulu ve anasınıfında görev yapan öğretmenlerden elde edilmiştir. 164 öğretmenle yürütülen bu çalışmada, öğretmenlerin büyük bir kısmının bilgisayar kullanmayı bildikleri gözlenmiştir. Bilgisayar kullanmayı bilme ile yaş, eğitim düzeyi ve mesleki deneyim arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bilgisayar, okul öncesi eğitim, okul öncesi öğretmeni.

SUMMARY

This study aims at examining the computer knowledge of pre-school teachers and its relation to age, education level and occupational experience. The research data have

been collected among teachers working at public nursery schools and nursery classes. It is observed that most of the 164 teachers that take part in this study know how to use a computer. It is also found that there is a significant difference between the computer knowledge and the age, level of education and occupational experience of teachers.

Key Words: Computer, pre-school education, pre-school teacher

GİRİŞ

Son yıllarda teknolojiadaki en hızlı gelişmelerden biri bilgisayar olmuştur. Yapılan işlerin bilgisayar yoluyla kolaylaşması, zenginleşmesi, hızlanması ve niteliğinin artması bilgisayarların yaşamın her alanında yaygın bir şekilde kullanılmasına neden olmuştur (Aşkar, 1998). Bugün bilgisayarlar okul sisteminin büyük bir parçasıdır ve şimdi okul öncesi kurumların içine girmeyi de başarmıştır. Çocuklar iki yaşına geldiğinde bilgisayara oyuncak kutularına olduğu kadar aşına olmaktadır (Seniuk, 1999).

Küçük çocukların, formal öğretim stratejilerinden ziyade çevreleriyle etkileşimleri vasıtasıyla daha iyi öğrendikleri bütün erken çocukluk eğitimcileri tarafından bilinmektedir. Öğretmenler sınıfta çocukları bloklardan inşaat yapma konusunda desteklerler. Bunun amacı çocuklara marangozluğu ya da mimarlığı öğretmek değildir. Aynı şekilde öğretmenler sınıfta yemek pişirme aktiviteleri yaparlar. Bunun amacı da yemek pişirmeyi öğretmek değildir. Bu aktiviteler çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal gelişimleri ile dil ve yaratıcı düşüncelerinin gelişimine yardım eden öğrenme araçlarıdır. Okul ön-

cesi öğretmenlerinin çocukların etkileneceği ve öğrenebileceği yeni oyuncak, uygulama, araç-gereç ve aktivitelere karşı uyanık olmaları gerekir. Bilgisayar da bu araçlardan birisidir (Ballor, 1999).

Bilgisayar doğru kullanıldığında, küçük çocukların sadece düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesi, yaratıcılık, benlik saygısı ve iş birliği öğrenmelerini desteklemek ve zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda öğrenmeye karşı korkusuz ve istekli bir tutum geliştirmelerine de katkıda bulunur (Ballor, 1999; Seniuk, 1999; Marshall, 1996; Texas Education Agency, 1994) ve çocukların sosyal etkileşimleri için bir katalizör görevi üstlenebilir (Papert, 1980).

Teknolojinin erken çocukluk programlarında daha yaygın kullanımı yeni fırsatlar yaratırken, öğretmenin eğitimdeki rolünü de büyük ölçüde etkilemektedir (Elkind, 1996). Günümüzde, öğrencilere etkileşimli ve katılımcı ortamlar sağlayabilmek için öğrenme öğretme sürecinde, öğretmenlerin de teknolojiden yararlanmaları zorunlu hale gelmiştir. International Society for Technology Education (ISTE), öğretmenlerde bulunması gereken becerileri, teknoloji okur-yazarı olma, derslerinde teknolojiden istifade edebilme, öğrencilerini teknoloji kullanmaya yöneltebilme, öğrencilerine bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerilerini kazandırmada öğrenme çevresini teknoloji kullanabilecekleri şekilde düzenleyebilme, mesleki gelişimleri ve deneyim paylaşımı için meslektaşları ile internet üzerinden iş birliği yapabilme olarak belirlemiştir (Akkoyunlu, 2001).

Görüldüğü gibi, günümüzdeki tartışmalar bilgisayarın okullarda kullanılmasından çok, eğitimde daha etkili bir şekilde nasıl kullanılacağı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bilgisayar destekli eğitimin toplumsal, ekonomik, eğitsel, teknolojik vb. gibi çok boyutlu olması, eğitimde uygulanmasının bilimsel yöntemlerle gerçekleştirilmesini ve bir takım ön koşulların yerine getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu ön koşullardan biri de altyapının oluşturulmasıdır. Altyapı; yazılım, donanım ve insan gücü olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Alkan, 1989). Öğrenme-öğretme sürecinde teknoloji kullanımını işlevsel hale getirecek olan kişinin öğretmen olduğu düşünüldüğünde, insan gücünün en önemli kısmını da öğretmenlerin oluşturduğu açıktır.

Öğretmenlerin, sınıflarında teknolojiyi kullanırken, öğrenme deneyimlerinin değerlendirilmesine olduğu kadar çocukların teknik becerilerine, sınırlı olan teknoloji kaynaklarının organizasyonuna, öğrenme aktivitelerinin yönetimi ve gruplandırılmasına da dikkat etmeleri gerekir. Öğretmenlerin bu elektronik ortamda çalışırken, teknoloji kullanımının gerektireceği teknik danışman, yönetici ve danışman gibi çok çeşitli rolleri üstlenmeleri gerekir (Loveles ve Hobin, 1996). Bu nedenle, bilgisayar deneyimlerinin çocuklar için büyük yararının farkında olan öğretmen ve yöneticilerin mikrobilgisayarları ve onların kullanımını öğrenmeleri, sonra da çocuklara tanıtmaları ve öğretmeleri gerekmektedir (Baskin, 1985; Arı ve Bayhan, 1999).

Öğretmenlerin süreçteki rolü ve etkinlikleri dikkate alındığında, okul öncesi öğretmenlerinin bilgisayar kulla-

nımlarının incelenmesi gereği ortaya çıkmıştır.

Bu amaçla bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul öncesi öğretmenlerinin bilgisayar kullanmayı bilme durumları nedir?
2. Öğretmenlerin bilgisayar kullanmaları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin bilgisayar kullanmaları eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmenlerin bilgisayar kullanmaları mesleki deneyimlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu çalışma var olan durumu ortaya koymaya yönelik betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İstanbul il merkezindeki resmi anaokulları ve anasınıflarında çalışan okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul'da bir erken çocukluk eğitimi seminerine katılan öğretmenlerden 164'ü oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama aracı öğretmenlere 2003 Yılı Ocak ayında bir seminer esnasında uygulanmıştır. Uygulanan 200 anketten 180'i geri dönmüş ve gerekli incelemeler yapıldıktan sonra 164 anket araştırmaya

dahil edilmiştir. Cevaplama oranı %82'dir.

Verilerin Analizi

Çalışmada ilk olarak katılımcılardan elde edilen nitel verilerin frekans dağılımı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Daha sonra öğretmenlerin bilgisayar kullanmaları ile yaş, eğitim düzeyi ve mesleki deneyimleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı kay-kare istatistik tekniği ile araştırılmıştır. Veriler bilgisayarda SPSS 12.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğretmenlerin bilgisayar kullanma durumlarına göre dağılımları Çizelge 1'de sunulmuştur.

Çizelge: 1 Öğretmenlerin Bilgisayar Kullanmayı Bilme Durumlarına Göre Dağılımı

Bilgisayar Kullanmayı Bilme	N	%
Evet	113	68.9
Hayır	51	31.1
Toplam	164	100.0

Çizelge 1'de görüldüğü gibi araştırmaya alınan öğretmenlerin %68.9'unun (N=113) bilgisayar kullanmayı bildiği, %31.1'inin (N=51) ise bilgisayar kullanmayı bilmedikleri saptanmıştır. Bu durum okul öncesi öğretmenleri arasında bilgisayar kullanım oranının yüksek olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin bilgisayar kullanmalarının yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçları Çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge: 2 Öğretmenlerin Bilgisayar Kullanmalarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

			Yaş Grupları		Toplam
			18-30	31 ve üstü	
Bilgisayar Kullanmayı Bilme	Evet	N %	83 50.6	30 18.3	113 68.9
	Hayır	N %	28 17.1	23 14.0	51 31.1
Toplam		N %	111 67.7	53 32.3	164 100.0

Kay-kare_{0.05-1}=5.53* *p<0.05

Çizelge 2'de görüldüğü gibi öğretmenlerin bilgisayar kullanmayı bilmeleri ve yaş grupları arasındaki farkı ortaya çıkarmak amacıyla yapılan kay-kare analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2_{0.05-1}=5.53^*$; $p<0.05$). Buna göre 18-30 yaş grubunu oluşturan genç öğretmenlerin bilgisayar kullanmayı bilme oranı (%50.6; N=83), 31 ve üzeri yaş grubunda bulunan öğretmenlerin bilgisayar kullanmayı bilme oranından daha yüksektir (%18.3; N=30). Bu bulgu genç öğretmenlerin kendilerine avantaj sağlayan bu araç-

la daha kolay baş edebildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Delveccio (1995) yaptığı araştırmada genç insanların bilgisayarla kendilerinden önceki jenerasyondan daha fazla etkileşimde bulunma fırsatına sahip olduklarını gözlemiştir. Bu bulgu bizim araştırma bulgumuzla benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin bilgisayar kullanmalarının eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan kay-kare testi sonuçları Çizelge 3'de sunulmuştur.

Çizelge: 3 Öğretmenlerin Bilgisayar Kullanmalarının Eğitim Düzeyine Göre Dağılımına İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

			Eğitim Düzeyi			Toplam
			KML	Ön Lisans	Eğitim Fakültesi	
Bilgisayar Kullanmayı Bilme	Evet	N %	37 22.6	17 10.4	59 36.0	113 68.9
	Hayır	N %	22 13.4	16 9.8	13 7.9	51 31.1
Toplam		N %	59 36.0	33 20.1	72 43.9	164

Kay-kare_{0.05-2}=11.43* *p<0.05

Çizelge 3'ün incelenmesinden de görülebileceği gibi bilgisayar kullanmayı bilme ve eğitim düzeyi arasındaki

farkı ortaya çıkarmak amacıyla yapılan kay-kare analizi sonucunda bilgisayar kullanmayı bilme ve eğitim dü-

zeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2_{0.05-2}=11.43^*$; $p<0.05$). Buna göre, fakülte mezunu olan öğretmenlerin bilgisayar kullanmayı bilme oranı (%36.0; N=59), ön lisans mezunu olanların bilgisayar kullanma oranından (%10.4; N=17) ve KML mezunu öğretmenlerin bilgisayar kullanma oranından (%22.6; N=37) daha yüksektir. Bilgisayar kullanmayı bilmeyen grup içinde fakülte mezunlarının sayısı diğer eğitim düzeylerine göre daha azdır (N=13; %7.9).

Araştırmanın bu bulgusu fakülte eğitimi alanların daha akademik bir eğitim sürecinden geçtikleri için, teknoloji

konusunda daha bilinçli oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Selwyn (1999), 16-19 yaşındaki öğrencilerin bilgisayara yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında meslek okulu öğrencilerinin tutumlarının diğer öğrencilerden daha yüksek olduğunu bulmuş ve bunun meslek okullarında zorunlu olarak verilen temel beceri derslerinden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Bu bulgu araştırma bulgumuzla benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin bilgisayar kullanmalarının mesleki deneyime göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan kay-kare testi sonuçları Çizelge 4'de gösterilmiştir.

Çizelge: 4 Öğretmenlerin Bilgisayar Kullanmalarının Mesleki Deneyime Göre Dağılımına İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

			Mesleki Deneyim				Toplam
			0-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	15+yıl	
Bilgisayar Kullanmayı Bilme	Evet	N	71	18	7	17	113
		%	43.3	11.0	4.3	10.4	68.9
	Hayır	N	20	8	10	13	51
		%	12.2	4.9	6.1	7.9	31.1
Toplam		N	91	26	17	30	164
		%	55.5	15.9	10.4	18.3	100.0

Kay-kare_{0.05-2}12.69* *p<0.05

Çizelge 4'de gösterildiği gibi araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin bilgisayar kullanmayı bilmeleri ile mesleki deneyimleri arasındaki farkı araştırmak için yapılan kay-kare analizi sonucunda mesleki deneyimle bilgisayar kullanmayı bilme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2_{0.05-2}=12.69^*$; $p<0.05$). Buna göre mesleki deneyimi 0-5 yıl olan öğretmenlerin bilgisayar kullanmayı bilme oranları (%43.3; N=71); mesleki deneyimi 6-10 yıl olan öğretmenlerin bilgisayar kullanma ora-

nından (%11.0; N=18), mesleki deneyimi 11-15 yıl olan öğretmenlerin bilgisayar kullanma oranından (%4.3; N=7) ve mesleki deneyimi 15 yıldan fazla olan öğretmenlerin bilgisayar kullanma oranından (%10.4; N=17) genel olarak daha yüksektir. Çizelge 4 incelendiğinde mesleki deneyim azaldıkça bilgisayar kullanma oranında bir artış olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bu bulgusu yukarıda belirtilen diğer iki bulguya bağlı olarak yorumlanabilir. Çünkü 0-5 yıllık mesleki deneyime sahip olan öğretmen-

menler, aynı zamanda 18-30 yaş grubunda olan genç ve eğitim fakültesi mezunlarından oluşmaktadır. Bu nedenle bilgisayar teknolojisinin avantajları konusunda yeterince bilinçli bir grup durumundadır. Bu gerçeğe bağlı olarak düşünüldüğünde mesleki deneyimi daha az olan öğretmenlerin bilgisayar kullanım oranının diğer öğretmenlere göre daha yüksek olması beklendik bir durum olarak açıklanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi öğretmenlerinin bilgisayar kullanmayı bilme durumları ve bilgisayar kullanmayı bilmenin yaş, eğitim düzeyi ve mesleki deneyime göre incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda elde edilen verilere göre; öğretmenlerin büyük bir kısmının bilgisayar kullanmayı bildikleri gözlenmiştir. Ayrıca bilgisayar kullanmayı bilme ile yaş, eğitim düzeyi ve mesleki deneyim arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Bilgi teknolojilerini kullanma becerilerine sahip olmak ve teknolojiyi öğretim sürecinde kullanmak günümüz öğretmenlerinde bulunması gereken beceriler arasında yer almaktadır. Bu nedenle halen okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin teknolojinin potansiyel yararına ulaşmaları için hizmet içi eğitim yolu ile bilgisayar kullanım becerilerini artırılabilir. Yine bu eğitimlerde bilgisayarın okul öncesi eğitim kurumlarında öğretim sürecinde kullanımı konularına yer verilebilir. Öğretmen yetiştiren fakültelerin öğretim programlarında eğitimde bilgisayar kullanımı konusunda derslere yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B. (2001) "Öğretmenlerin İnternet Kullanımları Üzerine Bir Çalışma", *Journal of Qafqaz University, Güz Dönemi*. (8) 57-66.
- Alkan, C. (1989) "Eğitimde Yeni Teknolojiler ve Bilgisayara Geçiş", *Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildirileri*, 15-17 Haziran, Malatya.
- Arı, M. ve Bayhan, P. (1999) *Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar Destekli Eğitim*, Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti. 1. Baskı, İstanbul.
- Aşkar, P. (1998) *Okullarda Bilgisayar Uygulamaları*, Bilimsel ve Teknik Araştırma Vakfı (69) 3-4.
- Ballor, B. M.C. (1999) "Are Computers in the Early Childhood Classroom Developmentally Appropriate?" <<http://www.qf.umbc.edu/bballo2/paper.html>> (18.04.2000).
- Delveccio, J. (1995) "Phobia affects all ages", *Sydney Morning Herald* (16/5/1995).
- Baskin, L. (1985) "Teaching Early Childhood Educators and Other Adults How to Use Computers" ERIC ED265935.
- Elkind, D. (1996) "Young Children and Technology: A Cautionary Note", *Young Children* (51:6) 22-23.
- Loveless, A. ve Hobin, J. (1996) "Visuel Literacy and New Technology in Primary Schools: The Glebe School Project", <http://www.coe.uh.edu/insite/elec_pub/html1996/21youngc.htm> (28.03.2000).
- Marshall, B. (1996) "My Way-Children at the Computer Area", *High / Scope Extensions* (11: 2) 1-3.
- Papert, S. (1980) *Mindstorms: Children, Computers and Powerful Ideas*, New York: Basic Books.
- Selwyn, N. (1999) "Students' Attitudes Towards Computers in Sixteen to Nineteen Education", *Education and Information Technologies* (4:2) 129-141.
- Seniuk, C. (1999) "Effects of Computers on Pre-school Aged Children", <<http://www.acs.ucalgary.ca/dabrent/380/webproj/cms.html>> (28.03.2000).
- Texas Education Agency First Impression (1994, January) *Report of the Task Force on Early Childhood and Elementary Education*, Austin, Texas, 35-36.